

Сиротенко В.

– кандидат філологічних наук, доцент кафедри теорії і практики початкової освіти Донбаського державного педагогічного університету

Бурлака Р.

– учитель-методист

Краматорської загальноосвітньої школи № 12

УДК 821.161.2-1.09:355(477.62)

ВИРАЖАЛЬНІ МОЖЛИВОСТІ ВІРШОВАНОГО ЦИКЛУ ЯК СВОЄРІДНОЇ ЖАНРОВОЇ ФОРМИ ЩОДО ОСМИСЛЕННЯ ГЕРОЇЧНО-ТРАГІЧНИХ ПОДІЙ УКРАЇНСЬКОЇ СУЧАСНОСТІ

(на матеріалі поетичного циклу «Дебальцеве» криворізького письменника Миколи Скиби)

У статті аналізується рукописна збірка криворізького письменника Миколи Скиби «Дебальцеве», твори якої об'єднані за циклічним принципом. Звернена увага на те, які чинники виконують провідну циклотворчу функцію (пафосна наснаженість текстів, лексичні особливості, асоціативність між окремими творами, чітка сюжетно-композиційна побудова), що забезпечує художньо переконливу реалізацію авторського задуму – утвердження високого патріотичного духу в сучасному українському суспільстві. Суголосність письменницького задуму та його втілення засвідчує, що циклічний принцип групування віршів має значні зображувально-виражальні можливості, особливо у випадках звернення митця до складних, багатогранних проблем сьогодення.

Ключові слова: АТО, гідридна війна, патріотизм, Дебальцеве, Кривбас, ліричний цикл, патерн, диптих, ідея особистості, ліричний сюжет, метафора, метонімія, емоційно-лайлива лексика.

Сиротенко В.

– кандидат филологических наук, доцент кафедры теории и практики начального образования Донбасского государственного педагогического университета

Бурлака Р.

– учитель-методист

Краматорской общеобразовательной школы № 12

ВЫРАЗИТЕЛЬНЫЕ ВОЗМОЖНОСТИ СТИХОТВОРНОГО ЦИКЛА КАК СВОЕОБРАЗНОЙ ЖАНРОВОЙ ФОРМЫ ОТНОСИТЕЛЬНО ОСМЫСЛЕНИЯ ГЕОИЧЕСКО-ТРАГИЧЕСКИХ СОБЫТИЙ УКРАИНСКОЙ СОВРЕМЕННОСТИ

(на материале поэтического цикла «Дебальцево» криворожского писателя Николая Скибы)

В статье анализируется рукописный сборник криворожского писателя Николая Скибы «Дебальцево», произведения которого объединены по циклическому принципу. Акцентировано внимание на том, какие элементы выполняют ведущую циклообразующую функцию (пафосная насыщенность текстов, лексические особенности, ассоциативность между отдельными произведениями, четкое сюжетно-композиционное построение), обеспечивающие художественно убедительную реализацию авторского замысла – утверждение высокого патриотического духа в современном украинском обществе. Созвучность писательского замысла и его воплощения свидетельствует, что циклический принцип группирования стихотворений

обладает значительными изобразительно-выразительными возможностями, особенно при обращении писателя к сложным, многогранным проблемам современности.

Ключевые слова: АТО, гибридная война, патриотизм, Дебальцево, Кривбасс лирический цикл, патерн, диптих, идея личности, лирический сюжет, метафора, метонимия, эмоционально-ругательная лексика.

Syrotenko V.

– Candidate of Science (Linguistics), Associate Professor, Department of Theory and Practice of Primary Education, Donbas State Teachers' Training University

Burlaka R.

– Teacher, Teaching Methods Specialist, Comprehensive School 12, Kramatorsk

EXPRESSIVE POWERS OF THE POETIC CYCLE AS A KIND OF GENRE FORMS FOR COMPREHENSION OF THE HEROIC AND TRAGIC EVENTS OF UKRAINIAN MODERNITY

(On the material of the poetic cycle «Debaltseve»

by Kryvyi Rih writer Mykola Skyba)

The article analyzes the manuscript collection «Debaltseve» of Kryvyi Rih writer Mykola Skyba, whose works are united according to the cyclic principle. The attention is paid to what factors carry out the leading function of creating the cycle (the pathos inspiration of texts, lexical peculiarities, associativity between individual works, a clear plot compositional construction), which ensures artistically convincing implementation of the author's idea – the establishment of a high patriotic spirit in contemporary Ukrainian society. The correlation of the writer's plan and its embodiment shows that the cyclic principle of grouping poems has significant figural and expressive power, especially in cases of the artist's appeal to the complex, multifaceted problems of the present.

Key words: АТО, hybrid war, patriotism, Debaltseve, Kryvbas, lyrical cycle, pattern, diptych, idea of personality, lyrical plot, metaphor, metonymy, emotional and vulgar vocabulary.

Постановка проблеми. З початком бойових дій на Донбасі весною 2014 року у свідомість кожного громадянина України міцно увійшли поняття АТО, гібридна війна, інформаційно-пропагандистське протистояння тощо. Це не просто неологізми, оскільки своєю семантикою вони передбачають окреслення суттєво нових реалій, відчуттів, емоцій. Цей процес «новотворення» не міг не позначитися й на художній літературі, зокрема її жанрових утвореннях, складниках, видозмінах та відгалуженнях. І це цілком закономірно, адже в жанрі, а на думку багатьох дослідників (Б. Мейлах, В. Протченко, М. Утехін) це змістова форма, перш за все відбиваються найсуттєвіші явища дійсності, її доленосні фактори, нові суспільні тенденції, що згодом стануть загальноновизнаними. Тому-то письменники й намагаються реалізувати їх у найадекватніших жанрових утвореннях, природа яких найбільше відповідає даному явищу, бо, як зауважував В. Белінський, література завжди відбиває «загальну потребу й панівний дух часу» [1].

Якщо з цих позицій поглянути хоча б на деякі твори, написані під впливом подій АТО, то можна констатувати, що практично не

зустрічається текстів, які б «уписувалися» в якесь одне жанрове визначення. Маємо на увазі «Іловайськ» Є. Положія, «Блокпост» Б. Гуменюка, «Аеропорт» С. Лойка, «УКРИ» Б. Жолдака, «Інтернат» С. Жадана, «Абрикоси Донбасу» Л. Якимчук, «Донбас – арена війни». Вони різні за родовими ознаками, тематикою й порушеними проблемами, але об'єднує їх контамінаційний підхід до укладання текстів. Так, у передмові до колективної збірки «Донбас – арена війни» О. Тараненко відзначає: «Це тексти своєрідних життєвих історій, аналітичних роздумів, публіцистичних есеїв та філософських міркувань, спровокованих ситуацією на буремному Донбасі в 2014 та 2015 роках» [11, с. 3].

Отже, аналіз поезій криворізького письменника Миколи Скиби, представлених в ліричному циклі «Дебальцеве», видається нам актуальним, оскільки дозволить через розкриття чинників, які обумовлюють «циклічну монолітність творів», не тільки розширити уявлення про жанрову специфіку власне ліричного циклу, а й зосередитися на ситуаціях, проблемах, конфліктах, почуваннях, настроях як безпосередніх учасників боїв на Донбасі, так і їхнього сучасника, що не може не відбивати громадянської позиції певної частини українського суспільства в цей буремний і напружений час.

Аналіз останніх досліджень. Обрана нами проблема дослідження передбачає зосередження уваги на двох її складових аспектах. По-перше, чітке розуміння самої сутності ліричного циклу, його жанрової специфіки, чинників, які забезпечують сприйняття представлених у ньому творів не як чергової підбірки окремих віршів, а закономірно поєднаних текстів, спрямованих на досягнення певної зображувально-виражальної мети, художньо реалізувати яку і прагне автор. По-друге, слід зупинитися на постаті самого письменника, подати його, бодай і стислий, творчий портрет.

Стосовно першого можна констатувати, що існує достатня кількість ґрунтовних досліджень [2; 4; 5; 6; 13; 14], присвячених проблемі визначення природи ліричного циклу. Тож відзначимо спільність думок, висловлених різними науковцями. Так, усіма наголошується на тому, що ліричний цикл – це не механічне поєднання кількох поезій: «Визначальною ознакою ліричного циклу є контекстуальність, причому серед усіх інших типів контекстів цей – свідомо сформований. Балансуючи між доцентровою і відцентровою тенденціями, ліричний цикл складається із самостійних поетичних текстів, які в контексті «постійно нового мерехтливого великого цілого» набувають зовсім іншого смислового й емоційного навантаження» [14]. При цьому провідними текстотвірними чинниками називаються: 1. Авторська заданість композиції. 2. Самостійність творів, що входять до ліричного циклу. 3. Одноцентровість, центробіжність композиції ліричного циклу. 4. Ліричний характер зчеплення віршів у ліричному циклі. 5. Ліричний принцип зображення [6].

Говорячи про ліричний цикл як цілісність, слід наголосити й на

тому, що це поєднання розглядається як своєрідний метажанр. На цій підставі І. Фоменко пропонує вживати лексему «цикл» у вузькому термінологічному значенні. В його розумінні, це «жанрове утворення, створений автором ансамбль віршів, головна структурна ознака яких – особливі взаємини між віршем і контекстом, що дозволяє втілити в системі певним чином організованих віршів цілісну і як завгодно складну систему авторських поглядів» [13].

Дані розмірковування дослідника варто доповнити пропозиціями, висловленими Ю. Левчук. Спираючись на міркування Т. Бовсунівської, вона оперує поняттям патерн як своєрідної альтернативи поняття жанр: «...будемо застосовувати найменшу диференційну одиницю когнітивної генології – патерн, на противагу традиційному жанру, оскільки в умовах жанрового синкретизму складно говорити про «чистий жанр». Патерн – перший ступінь жанротворення («модель», «образ», «приклад», «зразок», «конструкт») <...> Таким чином, наше остаточне завдання полягає у тому, аби конструктивно і системно розглянути цикл як метажанрове (наджанрове) утворення, що базується на розгалуженій структурі жанрових патернів» [6].

Погоджуючись із висловленими думками, водночас укажемо й на деякі протиріччя, які трапляються в міркуваннях щодо циклотворчих чинників. Так, у «Літературознавчому словнику-довіднику» стосовно циклу читаємо, що це «сукупність художніх творів одного жанру, які об'єднуються задумом автора в естетичну цілість. Послідовність творів, які включаються до циклу, визначається плинністю настрою ліричного героя чи розвитком внутрішнього конфлікту, переживання. Різні за мотивами, інтонаційно-ритмічною структурою, строфічною будовою, жанрами, твори циклу витримані у спільному стильовому ключі, завдяки композиційній єдності набувають додаткової естетичної вартості» [7, с. 721–722]. Тож звернімо увагу, що в одному випадку зауважується, що цикл складається із творів одного жанру, а в іншому – жанр називається серед інших компонентів при домінуючій ролі композиції. Нам видається, що друге твердження ближче до істини, оскільки, як уже відзначалося вище, естетичну природу ліричного циклу не можна зводити лише до жанрового показника.

Стосовно Миколи Максимовича Скиби зауважимо, що він не є письменником-професіоналом (до речі, сам М. Скиба завжди наголошує, щоб його не називали поетом, оскільки, на його думку, після П. Тичини та В. Маяковського всі інші - то «люди, які пишуть вірші»), однак цей офіційний статус жодним чином не позначається на якості його літературної праці.

Народився М. Скиба 28 лютого 1952 року в селі Красний Під на півдні Дніпропетровської області. По закінченню філологічного факультету Дніпропетровського університету тривалий час викладав ряд лінгвістичних дисциплін у Слов'янському та Криворізькому педагогічних інститутах, а ще (за його власним висловлюванням) «були відрядження до журналістики й самоврядування та політики» [10].

Вірші розпочав писати у Слов'янську (у 1976 – 1981 рр. місцева газета «Комуніст» часто вміщувала його твори, а сам М. Скиба керував літературною студією, яка діяла при цій газеті), також друкувався в газеті Широківського району Дніпропетровської області, обласних газетах та журналах («Зоря», «Звезда-4», «Саксагань»), різних альманахах. Можливо, поетичний доробок був би значнішим, якби віддавався цій справі щоденно («А я робив перерви по кілька років»), та, незважаючи на це, на сьогодні «офіційний» доробок складається з чотирьох збірок для дітей, виданих у 2017 році («Автоалфавіт, або Азбука, прочитана з татом», «Отаке в нас киценя», «Секретики від Петрика», «Шпора: словничок для діточок»), та збірки «Казки для дорослих і дітей» (2018 рік). Крім цього, М. Скиба є автором багатьох пісень (наприклад, «Єдина країна»), музику до яких написав криворізький композитор і співак Олексій Грицишин.

На жаль, створене М. Скибою не знайшло друкованих відгуків, але про вірші схвально відгукувалися А. Дімаров, О. Пільонов (відзначав метафори на кшталт «а в серці бродить запах полину»), М. Рибалка (подобалося уміння «пройти по ниточке между смешным и интимным»), читали поему «Ілько» І. Драч та Д. Павличко. А поет, журналіст Ю. Кириченко (проживав у Дніпропетровську) на зустрічі зі студентами, яких учив М. Скиба, ошелешив усіх зізнанням, що «вчився писати на моїх (М. Скиби – В. С., Р. Б.) віршах».

Серед цього переліку «рецензентів» варто навести думку завідувача кафедри української мови Криворізького педагогічного університету Ж. В. Колоїз, яка під час зустрічі М. Скиби з читачами представила його як письменника, який осмислює новий жанр в українській літературі – казку-фентезі [8]. Крім цього, слід назвати декілька Інтернет-матеріалів, де йдеться про презентації дитячих поезій [3; 12].

Та, безумовно, найціннішими для М. Скиби є оцінки віршів циклу «Дебальцеве», висловлені безпосередніми героями цих творів – воїнами АТО. Письменник розповідає, що одну поезію читав напам'ять боєць добровільного батальйону «Кривбас» на зібранні з нагоди створення частини, і в цей момент хлопці, за їхнім власним висловленням, плакали «від попадання». Водночас вояки не ідеалізують написане, роблять авторові підказки, спрямовані на посилення правдивості, а відтак і естетичної довершеності текстів. Наприклад, їх не влаштовує слово «красиво», коли йдеться про бійця, який «нас до бою шаленого вів, // красиво, немовби у вірші». Свою незгоду вони мотивують тим, що «немає нічого красивого в бою», і, на честь М. Скиби, він визнає недоречність «поетичної напищеності», погоджуючись відредагувати ці рядки.

Мета запропонованої статті. Спираючись на вище окреслені характеристики ліричного циклу, розглянути поетичний цикл М. Скиби «Дебальцеве» в якості метажанрового утворення, спрямованого на художнє потрактування надзвичайно складних історико-суспільних подій

сучасної України. Ми переконані, що серед багатьох творів, об'єднаних проблемно-тематичною близькістю – воєнна агресія Росії, об'єктивна потреба онтологічного перегляду вектора україно-російських взаємин, вияв морально-духовних сил українських вояків, – саме циклічність відтворення є тією естетичною родзинкою, яка допомагає письменникові проявити свою авторську індивідуальність при висвітленні обраного життєвого матеріалу. Отже, осмислення виражальних можливостей циклу як жанрової особливості поглибить розуміння того стану, в якому знаходиться сучасна українська поезія.

У зв'язку з цим **завдання** статті полягає в наступному:

– окреслити коло реальних подій, які стають об'єктом художнього перевідтворення, а відтак сформулювати ідейно-проблемну спрямованість поезій;

– визначити пафосну наснаженість творів та зображувально-виражальні засоби її реалізації;

– охарактеризувати чинники, які виконують циклотворчу функцію, з'ясувати нову контекстуальну змістову наповненість кожного із віршів циклу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Митці завжди були небайдужими до жанрових дефініцій, прагнули розширити, видозмінити, зваріювати жанрові рамки твору, шукаючи найадекватнішої форми щодо реалізації власного змістового задуму. Цим обумовлене і звернення до циклічного принципу групування поетичних збірок, яке розпочалося з кінця XVIII – початку XIX сторіччя. З приводу цього цікаву думку висловив І. Фоменко, вбачаючи у феномені циклотворення не стільки пошуки формальних новацій, скільки відгук на суспільно-історичну ситуацію, коли в першій третині XIX сторіччя «на зміну ідеї державності прийшла **ідея особистості**» з'явилася впевненість, що «саме особистість повинна посісти домінуюче положення в ієрархії цінностей, а тому вона не тільки суб'єкт, але й об'єкт творчості» [13]. Вагомість виокремлення ідеї особистості ми прокоментуємо під час розгляду деяких віршів М. Скиби.

Цикл «Дебальцеве» – це письменницький відгук на події в районі Дебальцевого в жовтні 2014 – початку лютого 2015 року, коли українським військовим та бійцям добровольчих батальйонів ціною великих зусиль і значних утрат удалося недопустити повного оточення, але все-таки місто було здано. Цикл складається з шести віршів: «Догоряє вранці залізнична станція», «Ой, Дебальцеве-роздебальцеве...», «Навік Україна з Донбасом», «Лист з небес», «Хай щастить, земляки», «Безвісти пропалі». Безумовно, вибір життєвого матеріалу не є випадковим, адже війна постійно проявляється героїчними, трагічними, а частіше героїко-трагічними ситуаціями (М. Скиба: «Хотілося писати щось таке мирне, коліскове, а воно і на нашу долю випала війна...»). Але ця об'єктивна дійсність, будучи пропущеною через авторську свідомість, набуває певного пафосного забарвлення, яке власне й має на читача відповідний емоційно-

естетичний вплив. Тож у віршах М. Скиби переважає героїчне начало не лише там, де йдеться безпосередньо про бої («Залишилось піврожка на кожного, // і достатньо духу переможного, // Україно! Ми живі іще» - «Догоряла вранці залізнична станція» [9]), а й у творах, присвячених загиблим бійцям («Навік Україна з Донбасом», «Лист з небес»):

Не буду я погляд відводити вбік,
зустрівши його на світлині,
були ми згуртовані в спільній судьбі,
єдині ми з другом і нині [9].

Отже, як нам видається, пафосну єдність більшості поезій можна розглядати як циклотворчий компонент, покликаний виразити авторську шанобливість, удячність, уклін тим, хто в найскрутнішу годину відстояв незалежність України. Але це не солодкавий пієтизм, героїчне у світовідчутті письменника замішане на глибокому презирстві до російського агресора, осуді його загарбницьких намірів. І це надзвичайно доречно передано емоційно-згрубілою, лайливою лексикою, адресованою ворогові: «брешеш, стерво» («Догоряла вранці залізнична станція»), «Сунуться своїми, суки, рилами / в наші справи, ніби у свої» («Безвісти пропали»).

Ми вже відзначали, що жанрову єдність не слід уважати провідною умовою виникнення ліричного циклу. І в цьому переконуємося на прикладі творів, що увійшли до циклу «Дебальцеве». Тут можна зустріти й відгуки фольклорних голосіння («Ох, Дебальцеве-роздебальцеве! // І залишені блок-пости...» - «Ой, Дебальцеве-роздебальцеве...») чи веснянки:

Хай триває віки
ваш політ, ластівки.
Хай весна приліта зі шпаками.
Хай несуть на крилі
добру вість журавлі,
що ми будем щасливими з вами («Хай щастить, земляки») [9].

Ознаки панахиди, епітафії, реквієму простежуються в «Навік Україна з Донбасом», але з приводу останнього варто зробити одне зауваження. Для класичного реквієму характерне надзвичайно спокійне, притишене, мінорне звучання, а в поезії все це знаходить заперечення, обумовлене запевненням бійця, який вижив, що загиблий побратим назавжди залишиться поруч, що дух його безсмертний:

Не знаю, чи я коли-небудь засну,
щоб ніч не послала нічниці,
чи я коли-небудь забуду війну,
і друг повсякчас буде снитися [9].

Зважаючи на жанрову строкатість окремих творів, варто звернутися до міркувань Ю. Левчук про патерн («модель», «образ», «приклад», «зразок», «конструкт»). Рація даної пропозиції бачиться в тому, що змістово-виражальна наповненість окремих віршів виходить за межі конкретного тексту, породжуючи певні асоціації, парадигми тощо.

Так, фінальна фраза «Ох, Дебальцеве-роздебальцеве!» несе в собі не лише відбиток фольклорної пісенної конструкції. У ній відчувається сосюринське «Ой ви, ночі Донеччини сині...» («Коли потяг у даль загуркоче») хоча ми й далекі від твердження, що саме цього прагнув М. Скиба. Однак між поезіями виникає незримий емоційний зв'язок, оснований на почутті любові до Донеччини, до рідної землі, тобто, виникає модель «патріотизм», яка й породжує циклотворчий процес.

Своєрідний зв'язок простежується й між віршами «Навік Україна з Донбасом» – «Лист з небес». Розташовані поруч, вони творять ніби диптих, бо в першому маємо ліричне звернення одного воїна-побратима до іншого, звучить клятва вірності, а в іншому – зворотна реакція. До небожителів уже не дістають «Гради», там «Царство безгрішних», але кожного з них (ліричний герой, Микола з «Кап'я», Роман Петрович з-під Іловайська) тривожить одне: «Чи не здали ми Слов'янська...» [9]. Отже, завдяки «дублюванню», «подвоєнню» увиразнюється провідна думка циклу – українці піднялися за честь і гідність Батьківщини, вони захищають рідну землю.

Найвагоміша циклотворча функція, як нам видається, несучи на собі основне виражальне навантаження циклу в цілому, належить ліричному сюжетові, який ми розуміємо як динамічний процес перебігу думок, настроїв, переживань, емоцій, властивих текстам. Із цього боку послідовність розміщення віршів надзвичайно продумана й художньо обумовлена. Перший твір «Догоряла вранці залізнична станція» - це своєрідна експозиція, що визначає розстановку антагоністичних сил, передає реакцію українського загалу на російську агресію. Так, місто доводиться залишати, хоча за нього і пролито багато солдатської крові, але в бійців немає занепадницького настрою, а звучить упевненість, що остаточна перемога буде на боці України. А найпереконливішим виражальним засобом для цього слугує кільце між першою та останньою строфами: «Та регочуть хлопці під Дебальцевим... Та регоче в відповідь Дебальцеве...» [9]. І якщо в першому випадку маємо більш-менш звичний звуко-зоровий образ хлопців, то в другому – метонімію, яка й узагальнює стан окремих учасників подій, цементує тисячі «Я» в монолітне «Ми».

Роль зав'язки належить другому віршеві «Ой, Дебальцеве-роздебальцеве». Цей сюжетний елемент завжди передбачає наявність конфліктного зіткнення, протистояння, і у творі воно має особливий прояв. Це не зовнішній конфлікт між українцями й нападниками, а це розмірковування одного з оборонців міста, який дає клятву перш за все собі, що виживе, повернеться на цю станцію і «останню цигарку викурю, // як скінчиться війна оця» [9]. І в це неодмінно віриш, бо вона (віра) не декларується автором, тут відсутня «поетична кучерявість», яку закидали письменникові воїни-рецензенти, а доноситься надзвичайно вражаючою метафорою, підкреслюючи органічність єднання людини й рідної землі, їхню нероздільність:

Там ми рили окопи пальцями,

там лопата була за штик [9].

Ми вже вказували на диптихові поєднання третьої й четвертої поезій, але тепер варто звернути увагу на ще одну їхню особливість. Відбувається зміна суб'єктів у творах. Якщо раніше це було колективне «Ми», то тепер це особистісне, ліричне «Я». І ця трансформація нам видається не випадковою. Згадаймо думку І. Фоменка про причину активізації циклічного komponування ліричних творів – ідея особистості. Що ми маємо в Україні, починаючи з Майдану, з революції Гідності?! Заперечення тоталітарної психології, відмова від зрівнялівки, обезличення. Індивід починає відчувати себе Суб'єктом, від якого багато чого залежить, а формування добровольчих батальйонів, волонтерський рух лише підтвердили це. Тому-то так важливо, що правду про війну на Донбасі доносить до читача не автор, а безпосередній її учасник:

Я чесно признаюсь Кривбасу, що міг
залишитись з другом на трасі,
та вирвав самого мене Кривий Ріг
із паморочних катавасій.

Напевне, для того, щоб я розповів,
що друг мій був найсміливіший... [9].

Кульмінаційною в емоційному плані є поезія «Хай щастить, земляки». Написана в пісенно-веснянковому ключі, вона проголошує неодмінний прихід кращого, добрішого, світлішого. Це, мабуть, єдиний твір у циклі, в якому автор дозволив безпосередньо виплеснути власні емоції, щирість і патріотичне наповнення яких досягають апогею:

Хай несуть на крилі
добру вість журавлі,
що ми будем щасливими з вами [9].

Вірш-розв'язка «Безвісти пропала» написано в спокійному, дещо мінорному ключі. І це художньо виправдано, оскільки після всього пережитого потрібний емоційний перепочинок, своєрідне інтермецо (згадаймо однойменну новелу М. Коцюбинського), але це не для того, щоб розслабитися, віддатися сумним спогадам і переживанням, а для налаштування на нові випробування, нові звитяги в ім'я України:

Зберемося, хлопчики, із силами!
Нас чекають нелегкі бої... [9].

Проведений аналіз переконливо доводить, що знайдена М. Скибою форма організації віршованих творів у вигляді циклу найбільше відповідає авторському задуму – виразити патріотичні почуття як безпосередніх учасників боїв на Донбасі, так і переважної більшості українського загалу. Саме завдяки циклічній єдності кожна поезія має свої змістово-виражальні особливості, які увиразнюються завдяки їхній взаємодії та сполучуваності. Водночас перед дослідниками відкриваються **перспективи подальших розвідок:**

– зіставити змістово-виражальну спрямованість віршів циклу

«Дебальцеве» з творами збірки «Казки для дорослих і дітей»;

– детально проаналізувати систему зображувально-виражальних засобів поезій циклу;

– зважаючи на жанрові та зображувально-виражальні особливості творів, охарактеризувати стильову палітру доробку М. Скиби.

Література

1. Белинский В. Г. О русской повести и повестях г. Гоголя («Арабески» и «Миргород»). URL: http://az.lib.ru/b/belinskij_w_g/text_0320.shtml (дата звернення: 20.08.2018).

2. Гареева Л. Н. Вопросы теории цикла (лирического и прозаического). *«Стихотворения в прозе» И. С. Тургенева: Вопросы поэтики*. Ижевск: УдГУ, 2004. С. 19–27; 81–82.

3. Інформаційний супровід зустрічі з Миколою Скибою. URL: <https://kdpu.edu.ua/biblioteka/diialnist/kulturno-prosvitnytska-diialnist/vystavky-ohliady-besidy/3119-informatsijnij-suprovid-zustrichi-z-mikoloyu-skiboyu.html> (дата звернення: 22.08.2018).

4. Кузьма Оксана. Ліричний цикл у творчості С. Черкасенка (цикли «Біла Панна», «Зелені руна»). URL: http://www.visnyk-filolog.uzhnu.edu.ua/uploads/articles/2012/3852_Ilrichniy_tsikl_u_tvorchosti_s.pdf (дата звернення: 20.08.2018).

5. Куклик А. Г. Лирическая циклизация как особый тип текстопостроения (на материале третьего тома «Лирической трилогии» А. Блока). URL: <http://library.cie.ru/file.php/e9fa91aced94c864e4186c89e74dc0ba.pdf?load=true> (дата звернення: 20.08.2018).

6. Левчук Юлія. Ліричний цикл як когнітивне жанрове утворення (на матеріалі поезії Лесі Українки). URL: <http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/6273/1/Levchuk.pdf> (дата звернення: 20.07.2018).

7. Літературознавчий словник-довідник / за ред. Р. Т. Гром'яка, Ю. І. Коваліва, В. І. Теремка. Київ: ВЦ «Академія», 2006. 752 с.

8. Презентація книг Миколи Скиби. URL: <https://kdpu.edu.ua/biblioteka/diialnist/kulturno-prosvitnytska-diialnist/literaturna-vitalnia/4491-prezentatsiya-knig-mikoli-skibi.html> (дата звернення: 10.08.2018).

9. Скиба М. М. Дебальцеве: Цикл віршів. *Рукопис*.

10. Скиба Микола Максимович. Біографічна довідка. URL: <http://www.cvk.gov.ua/pls/vd2002/WEBPROC3V> (дата звернення: 20.07.2018).

11. Тарасенко О. Передмова. *«Донбас — arena війни»: книжка, яку видали викладачі ДНУ*. URL: <http://hromadskeradio.org/programs/hromadska-hvylya/donbas-arena-viynu-knyzhka-yaku-vydaly-vykladachi-dnu> (дата звернення: 10.08.2018).

12. У маленьких жителів Кривого Рогу з'явився автоалфавіт. URL: <https://1kr.ua/news-33319.html> (дата звернення: 10.08.2018).

13. Фоменко І. В. Поетика лірического цикла. URL: <http://cheloveknauka.com/poetika-liricheskogo-tsikla> (дата звернення: 20.08.2018).

14. Якубчак Н. В. Поетика ліричного циклу Б.-І. Антонича. URL: http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/7727/Yakubchak_Poetyka_lirychnoho_tsyklu.pdf (дата звернення: 20.08.2018).